

Valstybinio audito ataskaitos santrauka

KAIP ORGANIZUOJAMAS NEFORMALUSIS MOKINIŲ ŠVIETIMAS

2015 m. vasario 4 d. Nr. VA-P-50-3-1

Su valstybinio audito ataskaita galima susipažinti
Valstybės kontrolės interneto puslapyje
adresu: www.vkontrole.lt

SANTRUMPOS IR SĄVOKOS

Ataskaitoje vartojamos sąvokos:

Mokiniai – vaikai ir jaunimas iki 19 m., besimokantys pagal bendrojo ugdymo programas¹.

Neformalusis mokinių švietimas / ugdymas – neformalusis vaikų švietimas (ir formalųjį švietimą papildantis ugdymas)², skirtas mokiniams.

Neformaliojo mokinių švietimo įstaigos – neformaliojo vaikų švietimo ir formalųjį švietimą papildančio ugdymo mokyklos.

Mokinio krepšelis – lėšos, skiriamos vienam sutartiniam mokiniui vienerių metų mokymo reikmėms³.

ŠVIS – Švietimo valdymo informacinė sistema.

AIKOS – Atvira informavimo, konsultavimo, orientavimo sistema.

Materialinė bazė – neformaliojo vaikų švietimo įstaigos materialusis turtas ir jo būklė (pastatai, baldai, įrenginiai, priemonės, įrankiai).

Ugdymo aplinka – neformaliojo vaikų švietimo įstaigos vidaus ir išorės sąlygų bei priemonių visuma, jų atitikimas higienos normoms, mokyklos pastatų ir teritorijos saugumas, estetika.

Socialinės atskirties grupės – asmenys, patiriantys socialinę atskirtį (vaikų globos namų auklėtiniai, neįgalieji, socialiai remtinų šeimų vaikai ir pan.).

¹ Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2005-12-30 įsakymu Nr. ISAK-2695 patvirtinta Neformaliojo vaikų švietimo koncepcija (2012-03-29 įsakymo Nr. V-554 nauja redakcija), 11 p.

² Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas, 1991-06-25 Nr. I-1489 (2011-03-17 įstatymo Nr. XI-1281 nauja redakcija), 15 str.

³ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001-06-27 nutarimas Nr.785 „Dėl mokinio krepšelio lėšų apskaičiavimo ir paskirstymo metodikos patvirtinimo“ (2013-08-28 nutarimo Nr. 790 nauja redakcija), 2 p.

SANTRAUKA

Neformalusis mokinių švietimas daro didelę įtaką formuojant vaikų ir jaunimo pasaulėžiūrą ir gali sukurti palankias sąlygas ugdant sąmoningą, pilietišką ir kūrybingą jauną žmogų, gebantį sėkmingai integruotis į šiuolaikinę socialinę ekonominę aplinką. Tinkamai organizuojamas neformalusis mokinių švietimas padėtų siekti strategijos „Europa 2020“ tikslų: mažinti mokyklos nebaigiančių moksleivių skaičių, gerinti švietimo sistemos rezultatus, sudaryti geresnes sąlygas jaunimui patekti į darbo rinką⁴.

Švietimo dalyviai, tyrėjai ir vertintojai kaip pagrindines neformaliojo švietimo problemas Lietuvoje įvardija nepakankamai veiksmingą jo organizavimą, prieinamumą ir finansavimą. Aktualūs yra neformaliojo vaikų švietimo kokybės užtikrinimo, neformaliojo vaikų švietimo programų pasiūlos ir paklausos neatitikimo klausimai⁵.

Siekiant tobulinti neformaliojo švietimo sistemą, sukurti naują finansavimo modelį ir skatinti šio švietimo plėtrą, 2012 m. buvo atnaujinta Neformaliojo vaikų švietimo koncepcija⁶ (patvirtinta 2005 m.), skirta gerinti neformaliojo vaikų švietimo prieinamumą šalyje. 2013 m. patvirtintas⁷ Neformaliojo vaikų švietimo finansavimo tobulinimo veiksmų planas.

Audito tikslas – įvertinti, ar rezultatyvi neformaliojo mokinių švietimo plėtra.

Audito metu vertinome:

- ar neformaliojo švietimo paslaugos prieinamos visiems mokiniams;
- ar esamas finansavimo modelis užtikrina neformaliojo mokinių švietimo plėtrą;
- ar užtikrinama neformaliojo mokinių švietimo kokybė;
- ar sprendimai (formuojama politika) dėl neformaliojo mokinių švietimo plėtros priimami remiantis tiksliais ir išsamiais duomenimis.

Audito subjektas – Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija.

Audito metu duomenis rinkome:

- Ugdymo plėtotės centre;
- Lietuvos mokinių neformaliojo švietimo centre;
- Lietuvos vaikų ir jaunimo centre;
- 13-os savivaldybių (Vilniaus, Kauno, Klaipėdos, Šiaulių ir Panevėžio miestų ir Panevėžio, Klaipėdos, Rietavo, Radviliškio, Skuodo, Anykščių, Ignalinos ir Kretingos r.) administracijose ir jų teritorijoje esančiose 68 neformaliojo mokinių švietimo įstaigose (67 biudžetinėse ir 1 viešojoje), iš jų: 51 formalųjį švietimą papildančioje ugdymo mokykloje ir 17 neformaliojo vaikų ugdymo mokyklų (1 priedas).

⁴ 2010-03-03 Europos Komisijos priimtas komunikatas „2020 m. Europa: pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo strategija“ (KOM(2010) 2020).

⁵ Švietimo problemos analizė. Neformaliojo ugdymo aktualijos. 2012-12. Prieiga per internetą http://www.smm.lt/uploads/documents/kiti/2012-12_Nr_20_Neformaliojo%20ugdymo%20aktualijos.pdf, [žiūrėta 2014-09-03].

⁶ Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2005-12-30 įsakymas Nr. ISAK-2695 „Dėl neformaliojo vaikų švietimo koncepcijos patvirtinimo“ (2012-03-29 įsakymo Nr. V-554 nauja redakcija).

⁷ Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2013-10-18 įsakymas Nr. V-972 „Dėl neformaliojo vaikų švietimo finansavimo tobulinimo veiksmų plano 2014–2016 m. patvirtinimo“.

Audituojamas 2011–2013 m. laikotarpis. Analizuojant tendencijas ir pokyčius buvo naudojami ir ankstesnių metų duomenys.

AIKOS duomenimis, šalyje 2013 m. veikė 292 neformaliojo vaikų švietimo įstaigos: 237 įsteigtos savivaldybių, 54 – nevalstybinės ir 1 – valstybinė. Neformalusis vaikų švietimas buvo organizuojamas ir 1 242 bendrojo ugdymo mokyklose.

Mokinių edukacija vasaromis yra neformaliojo vaikų švietimo dalis. Audito metu šios veiklos nenagrinėjome, nes ji finansuojama ir organizuojama kitaip – nėra numatyto nuolatinio finansavimo (organizuojama vykdant projektinį finansavimą), vykdoma tik vasaromis ir pan.

Įvertinę surinktus įrodymus, pateikiame valstybinio audito išvadas ir rekomendacijas.

IŠVADOS

1. Duomenys apie neformaliojo mokinių švietimo teikėjus ir gavėjus netikslūs ir neišsamūs, nėra sistemiškai renkamų duomenų apie neformaliajam mokinių švietimui skiriamas lėšas šalyje, todėl nėra pakankamo pagrindo priimti pagrįstus šios srities sprendimus, analizuoti ir vertinti jos būklę ir pokyčius, planuoti plėtrą (1 skyrius).
2. Šalyje nepakankamai išplėtotas ir netolygus neformaliojo mokinių švietimo įstaigų tinklas (ypač mažesniuose miesteliuose ir kaimo vietovėse), nepakankama veiklų pasiūla (vyrauja muzikos ir sporto kryptių ugdymo programos), neužtikrinamos vienodos galimybės visiems mokiniams dalyvauti neformaliajame švietime, todėl nesudarytos tinkamos sąlygos didinti jo prieinamumą (2 skyrius).
3. Audituojamu laikotarpiu dalį lėšų, skirtų neformaliajam mokinių švietimui, savivaldybės panaudojo kitoms veikloms, savivaldybių lėšos iš esmės skiriamos jų įsteigtoms neformaliojo švietimo įstaigoms, kurios vykdo tik vienos krypties (pvz.: muzikos, sporto) programas, todėl esamas finansavimo mechanizmas neskatina neformaliojo mokinių švietimo veiklų pasiūlos augimo ir šio švietimo įstaigų tinklo plėtos (3 skyrius).
4. Nepakankamai užtikrinama neformaliojo mokinių švietimo kokybė, nes:
 - 4.1. neformaliojo vaikų švietimo ir formalųjį švietimą papildančio ugdymo mokyklų išorinio veiklos vertinimo tvarkas parengė ir patvirtino 42 proc. savivaldybių, tačiau išorinis veiklos vertinimas nebuvo atliekamas, todėl neužtikrinama neformaliojo mokinių švietimo kokybės priežiūra (4 skyrius);
 - 4.2. ilgalaikės neformaliojo mokinių švietimo programos savivaldybėse rengiamos vadovaujantis bendrųjų neformaliojo švietimo programų kriterijų aprašu, kuriame nėra pateiktų konkrečių reikalavimų šių programų turiniui, mokymo metodams ir priemonėms, arba savivaldybės reikalavimus šioms programoms patvirtina savo nuožiūra, todėl šalyje nesukuriamos sąlygos mokiniams gauti panašios kokybės paslaugas (4 skyrius);
 - 4.3. 48 proc. savivaldybių neužtikrinama tinkama neformaliojo mokinių švietimo įstaigų materialinė bazė ir ugdymo aplinka, o 83 proc. savivaldybių nepakanka įrangos ar priemonių kokybiškai organizuoti ugdymo procesą, todėl neformaliojo švietimo veiklos yra nepatrauklios mokiniams ir neskatina jose dalyvauti (4 skyrius).

REKOMENDACIJOS

Švietimo ir mokslo ministerijai:

1. Siekiant, kad sprendimai dėl neformaliojo mokinių švietimo plėtros būtų pagrįsti objektyvia informacija, valstybės ir savivaldybių lėšos būtų naudojamos efektyviai, užtikrinti, kad būtų renkami ir analizuojami tikslūs ir išsamūs duomenys apie:
 - neformaliojo švietimo veiklose dalyvaujančius mokinius;
 - neformaliojo švietimo paslaugų teikėjus;
 - vykdomas šio švietimo programas;
 - šiam švietimui skiriamas lėšas (1 išvada).
2. Siekiant rezultatyvesnės neformaliojo vaikų švietimo plėtros, įdiegti finansavimo mechanizmą, kuris didintų šio švietimo paklausą ir prieinamumą (2, 3 ir 4.3 išvados).
3. Siekiant užtikrinti tinkamą neformaliojo švietimo kokybę visiems mokiniams:
 - 3.1. parengti rekomendacijas dėl neformaliojo mokinių švietimo įstaigų išorinio veiklos vertinimo (4.1 išvada);
 - 3.2. numatyti reikalavimus ir kriterijus ilgalaikėms neformaliojo švietimo programoms (4.2 išvada).

Rekomendacijų įgyvendinimo planas pateiktas 4 priede.